

L'ANY VERDAGUER A LES COMARQUES DE GIRONA: PRIMER BALANÇ

Un repàs dels actes que han configurat l'Any Verdaguer arreu de les comarques de Girona mostra l'amplitud de propostes, la diversitat d'agents implicats i l'extensió territorial de la celebració.

CARLUS GAY

«Si és cert que “cada gota de rosada té son arc de Sant Martí / cada aucell sa refileda / cada palau son jardí”, ara cal que el poeta Verdaguer tingui un any de celebració i una mesura de retorn per tot allò que ell, generosament, va donar».

Amb aquestes paraules clou Víctor Batallé, comissari de l'Any Verdaguer, la seva presentació a l'espai de la xarxa dedicat a la commemoració del centenari de la mort del poeta de Folgueroles(1). Tot un repte. Com també ho és ara poder mesurar amb absoluta certesa la consecució d'aquest i d'altres objectius.

La recuperació pública de la figura de mossèn Cinto, sovint més apreciat i valorat per la seva vessant popular que no pel conjunt de la seva obra literària, no es planteja com un objectiu de consecució fàcil a l'inici de l'Any Verdaguer, proclamat simbòlicament poeta de Catalunya pel Bisbe Morgades l'any 1885 arran de la publicació de *Canigó*, ha estat durant molt temps allunyat d'aquest poble del qual se suposava que era poeta nacional. Estudiad lleugerament als

instituts, oblidat als mitjans de comunicació, escanyat editorialment i cantat sense gaire consciència d'autoria en les notes de *L'emigrant*. Ho planteja, cruament, Antoni Puigverd des de les pàgines del diari *El Punt*: «cal aclarir si [...] el públic cultural català que s'ha creat durant aquests anys d'autonomia té cap interès a fer un petit esforç per recuperar els orígens»(2).

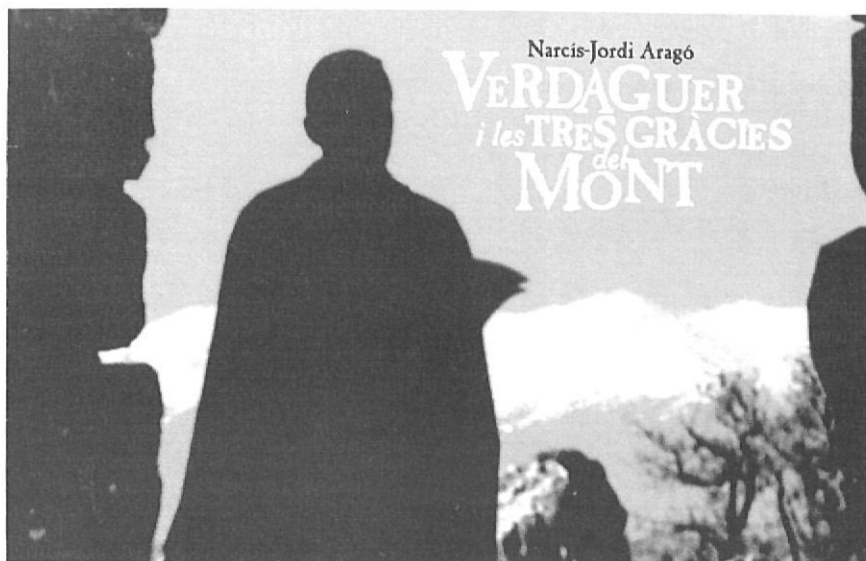
Verdaguer va haver de lluitar, especialment els darrers anys de la seva vida, contra poderosos enemics, de fronts ben diversos: església (els bisbes Josep Morgades i Jaume Català), família (el seu germà Narcís i el cosí Joan Güell) i noblesa (Claudio López, segon marquès de Comillas). De ben segur, però, que no havia imaginat que cent anys més tard s'hauria d'enfrontar amb un home profundament cristià i catalanista com ell: Antoni Gaudí.

La coincidència de la celebració, també el 2002, de l'any de l'arquitecte en motiu dels 150 anys del seu naixement és polèmica des de l'inici. Aixeca la llebre Narcís Comadira

amb un article just quan fa només tres dies que s'ha encetat el mes de gener: «em temo que la glòria internacional de Gaudí farà ombra a la pàl·lida glòria local de mossèn Cinto»(3). Les seves reflexions són abonades ben aviat per Joan de Sagarra(4) i Isidor Cònsul(5) des de les pàgines d'*El País* i *l'Avui*. El temor que la genialitat de l'arquitecte, palpable pel públic en una obra que entra pels ulls i no per la paraula escrita fa més d'un segle, i per un suport institucional i mediàtic evident, eclipsi del tot l'Any Verdaguer es comença a escampar entre l'opinió pública intel·lectual. El Departament de Cultura difon, ja el 25 de gener, una nota de premsa recordant que l'Any Verdaguer desplegarà gairebé 400 iniciatives i activitats culturals i cíviques, que disposa d'un pressupost de més d'1,2 milions d'euros, i que el primer acte institucional no serà fins al 15 de febrer al Palau de la Generalitat. El mateix Víctor Batallé reconeix que «la polèmica és deguda a una descompensació informativa», però matisa que «un programa com

Exposició filatèlica a Girona.

Opuscle editat pel santuari del Mont.

el que hem elaborat no s'improvisa d'un dia a l'altre, ni és una reacció a corre-cuita perquè uns senyors diuen a la premsa que no estem fent res»(6).

A mesura que avancen els mesos, sembla que els punts de vista enfrontats s'estoven i es comença a veure un cert consens sobre la complementarietat d'ambdues commemoracions. Si algun fet, però, ajuda a trencar la dinàmica exclusivament gaudiniana és l'inici de les activitats verdaguèries amb nom, data i lloc concret. És el moment que es comencen a fer realitat les paraules de Joan Carreres i Péra: «fora de Barcelona, en les nostres viles i pobles, el dia a dia serà de mossèn Cinto»(7).

Avui, tot valorant les desenes i desenes d'activitats i iniciatives que s'han desenvolupat arreu de les comarques de Girona sembla que l'Any Verdaguer no ha passat de punteres. Ha caminat força ferm. S'ha celebrat i commemorat arreu. I ho ha fet amb uns trets definitoris prou clars. El primer, la importància d'un punt geogràfic concret, la Mare de Déu del Mont: espai de trobada, de reflexió, des d'on s'albiren no tan sols els escenaris literaris de Verdaguer,

sinó també la immensitat, la riquesa de matisos i la diversitat del país al qual va escriure. El segon, la varietat: s'han programat des de conferències fins a concerts, tot passant per obres teatrals, exposicions o presentacions de llibres. El tercer, la democratització de la celebració: cap institució pública ni entitat privada n'ha volgut l'exclusivitat. Unes i altres hi han aportat quelcom, però deixant espai per a noves iniciatives. Democratització també en el sentit de descentralització: l'Any Verdaguer s'ha viscut arreu, a molts pobles, viles i no s'ha fet exclusiu a Girona ciutat.

EL MONT, PUNT NEURÀLGIC

Jacint Verdaguer va arribar al santuari l'estiu de 1884 provinent de Banyoles, concretament el 25 de juliol, amb la idea de baixar-ne en un breu espai de temps. La nova perspectiva del Canigó l'animà, però, a quedar-s'hi fins a final de setembre. La pau i la serenor del lloc l'ajudaren a cloure el seu poema líric. La Mare de Déu del Mont ha estat aquest any el punt neuràlgic de les celebracions de l'Any Verdaguer a les comarques de Girona. Fins i tot, un any abans del cente-

nari, un grup de persones en commemoració el 99è aniversari de la mort: el 10 de juny de 2001. Una conferència del periodista Narcís-Jordi Aragó i la inauguració de la remodelada cambra que Verdaguer va ocupar al santuari, amb el característic llit d'estil d'Olot, en són els principals actes.

El Mont és l'escenari el 18 de maig de la setena trobada dels centres d'estudis locals i comarcals de les terres de Girona adscrits al patronat Francesc Eiximenis. Aquesta jornada, que se celebra anualment com a espai de comunicació i intercanvi, decideix adherir-se a la commemoració del centenari amb una jornada acadèmica i lúdica alhora.

És, però, el 9 de juny el moment àlgid de les celebracions al santuari. Tot coincidint amb el diumenge més proper a la data dels cent anys del traspàs, s'obre de manera oficial l'Any Verdaguer a les comarques de Girona. L'homenatge és complet: una missa solemne presidida pel bisbe de Girona, Carles Soler; dinar i sardanes; conferència del comissari de l'Any; concert, i la presència de les principals autoritats polítiques. Just un any més tard, a la primavera del 2003, serà el moment

Segell espanyol dedicat a Verdaguer, l'any 1977.

JACINTO VERDAGUER

(1.845 - 1902) Poeta que significó el renacimiento de la literatura catalana. Entre muchas otras, destacan sus poemas "L'Atlàntida", "Ídil - lris i cants místics", "Oda a Barcelona", "Canigó", "Flors de Calvari" etc.

Font dedicada a Verdaguer, a Girona.

d'inaugurar l'escultura de dos metres d'alçada dedicada al poeta, obra de Joan Ferrés, que mirerà expectant la muntanya màgica que l'inspirà, el Canigó.

El tercer moment clau de l'Any Verdaguer al Mont s'esdevé el 6 d'octubre. El president de la Generalitat, Jordi Pujol, el visita per homenajar el poeta i inaugurar la segona fase del projecte de restauració de l'hostatgeria, un edifici de tres plantes del s. XIV adossat a l'ermita. Generalitat i Diputació de Girona hi destinen més de 600.000 euros. Pujol des del cim reconeix i enalteix el catalanisme del poeta: «Verdaguer tenia un important sentiment de pàtria, una estimació cap al país sentidament dolorosa. I encara que algú pugui pensar que tot això es tracta de folklore, no és veritat».

VERDAGUER, DIA A DIA

La varietat es mostra també com un dels trets definitoris de l'Any Verdaguer a les comarques gironines. La revisió i actualització de l'obra del poeta s'ha fet des de multitud de gèneres: teatre, música, llibres, conferències, exposicions i premis.

Teatre. En l'àmbit teatral destaca especialment el muntatge *Canigó*, una producció genuïnament gironina. S'estrena el 16 de maig al teatre de Sant Domènec. Gràcies al suport de la Diputació de Girona, es pot veure una versió d'aquesta obra 92 anys més tard de l'única producció que es coneix (la de Jaume Pahissa, l'any 1910 a Figueres, amb adaptació de Josep Carner i la interpretació de l'Orquestra de Lleida i la companyia de teatre d'Adrià Gual). Enguany en són protagonistes la Companyia Teatre Blau dirigida per Martí Peraferrer, i el conjunt Orquestral de Girona interpretant la proposta de Joaquim Rabaseda. L'adaptació de textos (Eva Vázquez), el vestuari (Carme Puigdevall) i l'escenografia (La Clofolla), completen el caràcter gironí de la proposta, que també es pot veure a Figueres el mes d'octubre.

El grup Proscènium representa de nou *En defensa pròpia* el 26 i 28 de març a la sala La Planeta de Girona. La lectura dramatitzada de la sèrie d'articles escrits pel poeta al diari *La Publicidad* s'havia estrenat la setmana santa del 2001. Fruit de la bona acollida de llavors, es reprenen per participar en els actes commemoratius del centenari.

Les comarques de Girona també són escenari de dues propostes més. Una destinada al públic adult i l'altra a l'infantil i juvenil. La primera és *SumVERmis, Verdaguer o fals*, un espectacle dirigit per Òscar Molina inspirat en la vida i obra del poeta. L'interpreten Marta Calvó, Lluís Soler i Jordi Boixaderes. Estrenada a Vic, es pot veure durant l'any a tres escenaris gironins: Sant Domènec, Figueres i Olot. La segona proposta, l'espectacle audiovisual *L'Atlàntida* de la Companyia Alèxia es passeja durant mesos per les biblioteques de Girona, Banyoles, Olot, Castell-Platja d'Aro, Figueres o Palafrugell.

Música. Musicalment l'Any Verdaguer ens deixa el seu pòsit. La cantautora Maria Laffitte publica el disc *Per a preservar la parla*, on interpreta composicions sobre textos de l'escriptor (*Virolai, Lo noi de la mare, L'emigrant...*) i cançons tradicionals catalanes vinculades a la memòria de l'autor (*L'estudiant de Vic, El comte Arnau...*). El compacte recupera la veu del mateix poeta en un document inèdit, i el testimoni sonor del moment en què el President de la Generalitat, Jordi Pujol, llegeix al cim

Iniciatives cultural sota l'advocació de Verdaguer, el 1947 i el 2002.

de la Pica d'Estats, el 25 d'agost de 1983, un poema de Miquel Martí i Pol dedicat a Jacint Verdaguer.

El món de la sardana també hi fa la seva aportació. L'Agrupació Sardanista de Sant Feliu de Guíxols dedica l'aplec del mes de juny al centenari. El santuari del Mont és de bell nou protagonista el 4 d'agost, quan la Cobla Mediterrània interpreta un Concert de Música per a Cobla dedicat íntegrament al poeta osonenc. El concert, promogut pel departament de Cultura, ofereix títols emblemàtics com *Centenari* de Jordi Molina, *Catalunya* d'Enric Morera, *L'emigrant* d'Amadeu Vives o *El Virolai* de Josep Rodoreda. La Festa de la Música per a Cobla de Sant Martíà de Banyoles estrena el 21 d'octubre les dues obres premiades ex aequo en el premi especial Any Verdaguer de la 18a edició del certamen.

L'àmbit musical també ens deixa el primer concurs de composició per a estudiants convocat pel conservatori Isaac Albéniz de Girona basant-se en poemes de mossèn Cinto; el recital de Rafael Subirachs dins el cicle Acústic ACIC 2002 a la Sala la Planeta de Girona el 24 d'octubre basat en cançons tradicionals i composi-

cions pròpies sobre textos del poeta; i l'original proposta Verdaguer Pop de revisar i apropar-ne l'obra als joves a ritme de rock, el 13 de novembre a la Casa de Cultura de Girona, a càrrec de Roger Mas, Pastora i Titot.

Jornades, exposicions i audiovisuals.

En un àmbit cultural més general i que agrupa des de jornades fins a exposicions, destaca, cronològicament, primer de tot, la segona edició de les 24 Hores de Lectura Viva de Girona, que reuneix entre el 26 i el 27 d'abril 115 lectors. Els organitzadors de la festa literària, els Amics del Museu d'Art, dediquen bona part del programa a l'obra de Jacint Verdaguer. S'ha de remarcar també la convocatòria del Patronat Francesc Eiximenis de la Diputació de Girona d'una beca extraordinària, dotada amb 4.507 euros i guanyada per Ignasi Moreta, sobre la figura i l'obra del poeta. La Casa de Cultura de Girona dedica una setmana d'actes, del 7 al 17 de juny, a Verdaguer. Concerts, lectures i comentaris de poesia i prosa de la seva obra, una conferència, una exposició i el VII Festival de Poesia, en són els principals actes.

El club d'Amics de la UNESCO a Girona elabora l'audiovisual *Paisatges de Verdaguer*. Sota la direcció de Narcís-Jordi Aragó, el guió de Jordi Dalmau i el muntatge de Jérôme Roy, es presenta dividit en quatre parts: el paisatge de la fantasia, amb fragments de *L'Atlàntida*; el paisatge del quotidià que es pot trobar en les rondalles i llegendes de mossèn Cinto; el paisatge de l'aigua, on parla de fonts i rius; el paisatge solemne de la Mare de Déu del Mont, el Montseny, Montserrat i el Canigó. La proposta es pot veure a Girona, a la Universitat Catalana d'Estiu de Prada de Conflent, l'Illa de Tet, Les Angles, Besalú, Sant Feliu de Pallerols i la Celler de Ter.

La Sala Saqués, als baixos de la seu del Departament de Cultura a Girona, acull de l'11 de juliol al 11 d'agost l'exposició *Jacint Verdaguer (1845 - 1902). L'escriptor i l'època*. Es tracta d'una selecció del muntatge que inicialment es presenta a Vic, però amb elements prou significatius com és la primera edició de *Canigó*, amb portada dissenyada per l'arquitecte Lluís Domènech i publicada l'any 1886 per la Llibreria Catòlica.

Cartells anunciadors de *Canigó* a Figueres d'una representació frustrada per la tramuntana, l'any 1910.

El monument de l'Àngel de Lloret de Mar, de 1904, primer dels erigits en memòria de Verdaguier a Catalunya.

record de Banyoles vers el poeta amb la inauguració d'una nova Font de la Filadora al paratge dels desmais, a tocar de l'estany. Es tracta d'una escultura de formes rectilínies obra de Carme Pujol on es reproduceix el poema al·lusiú a la ciutat que mossèn Cinto va incloure a *Canigó*.

EN DEFENSA PRÒPIA

Aquest ràpid primer balanç i repàs d'algunes de l'ampli nombre de propostes que ha generat l'Any Verdaguier a les comarques de Girona ens hauria de fer capaços de respondre diverses preguntes. S'ha aconseguit «treure Verdaguier a la plaça» com reclamava el comissari de l'Any?(9). Ha servit la commemoració per superar la imatge de Verdaguier com a «capellànet de missa de dotze» i revestir-lo com a gran intel·lectual i escriptor vigorós, com reclamava un editorial de premsa?(10).

Les respostes dels extrems optimistes i pessimistes són fàcilment imaginables. L'evidència de la quantitat d'iniciatives, actes i homenatges, de la diversitat d'agents, administracions i institucions implicades, ens fan dir que la commemoració, si més

no, no ha passat inadvertida, i que ha estat, com a mínim, participada. Potser no s'ha aconseguit que tothom conegui tota l'obra de Verdaguier en profunditat, però el record del poeta nacional en uns moments difícils per a la nació catalana, empenya per un costat per una globalització que tot sovint menysprea petites cultures, i per l'altre per un nou estatisme unificador, ha servit per adonar-nos que com a poble massa sovint necessitem actuar encara en defensa pròpia.

Carlus Gay i Puigbert
és periodista.

Notes

- (1) www.anyverdaguier.com
- (2) «Jacint Verdaguier», Antoni Puigverd, *El Pont*, 9 de juny de 2002.
- (3) «Verdaguer», Narcís Comadira, *El País*, 3 de gener de 2002.
- (4) «Pobre mossèn Cinto!», Joan de Sagarra, *El País*, 10 de gener de 2002.
- (5) «Si senyor, pobre mossèn Cinto», Isidor Cònsul, *Avui*, 17 de gener de 2002.
- (6) Entrevista a Víctor Batallé, comissari de l'Any Verdaguier, Pere Puig, *Presència*, 15 de febrer de 2002.
- (7) «De l'Ebre a l'Empordà», Joan Carreras i Péra, *Diari de Girona*, 25 de gener de 2002.
- (8) Jordi Vilamiñana, *Diari de Girona*, 17 de març de 2002.
- (9) Entrevista a Víctor Batallé, comissari de l'Any Verdaguier, Pere Puig, *Presència*, 15 de febrer de 2002.
- (10) Editorial, *El Pont*, 10 de juny de 2002.

Bitllet espanyol dedicat a Verdaguier, l'any 1971.

